

Univerzita J. A. Komenského

Roháčova 63, Praha 3 - Žižkov 130 00

ZÁPOČTOVÁ PRÁCE

Studijní předmět: Etika v pedagogice

Téma: Přemysl Pitter

Zpracovala: Markéta Jurčíková

Forma studia: kombinované

Obor studia: Speciální pedagogika - vychovatelství

Ročník: I.

Studijní skupina: M023

Akademický rok: 2013/2014

Vyučující: PhDr. Olga Nytrová

E-mail: marketa-ul@seznam.cz

OBSAH

Úvod.....	3
1. Dětství a mládí Přemysla Pittra.....	4
2. Duchovní přerod pod tíhou I. světové války.....	4
3. Život Přemysla Pittra v meziválečném období.....	6
4. Založení Milíčova domu.....	7
5. Činnost Přemysla Pittra v době 2. světové války.....	9
6. Pomoc dětem v poválečném období.....	11
7. Přemysl Pittra v emigraci.....	14
8. Literární činnost.....	16
Závěr.....	18
Seznam použitých zdrojů.....	19

ÚVOD

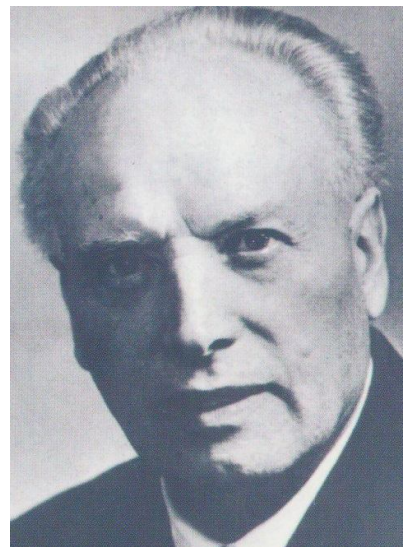
Jako téma seminární práce jsem si vybrala osobnost Přemysla Pittra. Jeho jméno jsem měla doposud spojené jen s jednou ostravskou církevní školou, která je po něm pojmenována. Tato škola byla zřízena v roce 1993 jako součást projektu Charity Ostrava na pomoc potřebným lidem v Ostravě. Jejím cílem je pomáhat sociálně potřebným dětem. Ve škole se učí více než 90% romských žáků a většina z nich pochází se sociálně znevýhodněného prostředí. Lepší jméno pro tuto školu jistě nemohlo být vybráno. Vždyť přesně naplňuje odkaz Přemysla Pittra.

Přemysl Pitter byl mimořádný člověk. Mezinárodní bojovník za lidská práva, ochránce dětí bez rozdílu ras a náboženství, pacifista, křesťan, který o křesťanských zásadách nejen mluvil, ale především se jimi řídil. Byl bojovníkem za duchovní a občanskou obrodu a člověkem, který by díky svým činům a morálním kvalitám měl být v povědomí každého z nás.

Motto:

***Bez lásky, bez lidskosti,
bez soucítění člověka s člověkem
nic neobstojí.***

Přemysl Pitter

1. Dětství a mládí Přemysla Pittra

Přemysl Pitter se narodil 21. června 1895 v Praze do křesťanské rodiny. Jeho rodičům se před ním narodilo šest dětí, všechny však v útlém věku zemřely. Sám byl po narození velmi slabý, proto ho rodiče svěřili do péče matčiným příbuzným na venkov do Židovic u Kopidlna, aby ve zdravějším prostředí lépe prospíval. Tam strávil první čtyři roky svého života. V přírodě mu bylo dobře a právě tam se poprvé projeví počátky jeho lásky ke zvířatům.

Po jeho návratu do Prahy se rodina přestěhovala do nového bytu na Smíchově. Přemyslův otec Karel byl majitelem tiskárny. Matka, přestože získala sotva základní vzdělání, byla moudrá a citlivá žena toužící po nových poznatcích. Sama se vzdělávala, navštěvovala přednášky a koncerty a malého Přemysla brávala s sebou. Vštěpovala mu lásku k vlasti.

Po ukončení obecné školy studoval na I. české reálce, ale studia nedokončil a začal se učit typografem. Kromě toho pomáhal otci s prací v tiskárně. Později absolvoval také jednoletou večerní obchodní školu.

Když bylo Přemyslovi 15 let, jeho matka vážně onemocněla a krátce poté zemřela. O tři roky později zemřel i jeho otec.

2. Duchovní přerod pod tíhou I. světové války

V září roku 1914, tři měsíce po začátku I. světové války, nastoupil dobrovolně vojenskou službu v rakousko-uherské armádě.

Budiž nejprve řečeno, že během války prožil Přemysl Pitter přerod. Nebo snad obrácení? Toto slovo vyvolává obvykle představu čehosi náhlého, snad okamžitého, jako když se řekne „Čelem vpřed!“ Patrně to tak není. Jde spíše o proces, který uvnitř dlouho zraje, aniž by si to člověk plně anebo spíše vůbec uvědomoval.¹

Na východní frontě roku 1915 prožil v rakouské uniformě na bitevním poli těžké chvíle. Ve chvíli, kdy se tiskne k zemi před vybuchujícími granáty, přemýšlí o smrti. O tom, zda život smrtí končí nebo zda snad existuje nějaká další forma bytí. Po dvou dnech, když palba ustala, zjišťuje, že je jeden z mála kdo útok přežil. Náhle je však zraněn. První myšlenky jsou radostné s očekáváním špitálu, zázemí a návratu domů. Zranění ale není vážné a tak zůstává na frontě. Po dalším tvrdém boji se rozhoduje k útěku. Protiví se mu střílet do lidí.

¹ MATOUŠ, Miroslav, 2001. Zvláštní člověk Přemysl Pitter. Praha: Bonaventura. ISBN 80-85197-26-X

Nedokáže snášet hrůzy a nesmyslnost války a utrpení, které vidí stále kolem sebe. Nedojde však daleko, je dopaden a čeká na soud. Jeho soudce je ovšem milosrdný a místo popravy ho čeká znovu pochod na frontu, tentokrát s jiným oddílem. Přemysl je ale rozhodnutý opět dezertovat. Ani tentokrát se mu to nepodaří a k trestu smrti je odsouzen přímo v bitevní linii. Od popravy ho zachrání útok Rusů a v nastalém zmatku se vmísí mezi raněné do transportu, který míří do Prahy. V jednom z lazaretů byl zařazen mezi rekonvalescenty a čekal s nimi na přeložení do Štýrska.

Tento čas tráví četbou. Dostala se mu do ruky Tolstého kniha Povídky pro lid, která ho hluboce zasáhla a ovlivnila v jeho dalším životě. Každá povídka je uvedena citátem z evangelia. Díky tomu si opatří Nový zákon.

„Čtu a žasnu. Taková hloubka, taková krása! Jak je možné, že jsem evangelia nikdy předtím nečetl ani neslyšel! Otevřel se mi nový svět.“²

„Zabral jsem se do čtení a nic mi nevadilo, že leccos jsem nechápal, s rozumem nesrovnával... Jak je možné, říkal jsem si, že lidé mají takový poklad v rukou a nevědí o jeho významu a ceně? Byly by vůbec války, krvavé revoluce, útlak a bezpráví, kdyby lidé znali, čemu Ježíš učí?“³

Četba Bible a dojmy z války jej inspirovaly k napsání básnické sbírky Pod šedým kabátcem s podtextem Hrst neumělých veršů z těžké doby. Je z ní patrné odhodlání odevzdat se do služeb Božích. Stává se pacifistou, bojovat se zbraní je zcela proti jeho přesvědčení. Dále se už neúčastní přímých bojů a stává se telefonistou, později ošetřovatelem raněných, nyní již v oblasti Černé hory.

Tam dojde k dalšímu důležitému bodu jeho života, který jej do budoucna jistě ovlivní. Setkává se s malým místním chlapcem Gavrou, sirotkem, jehož se ujali vojáci. Přemysl jej později odveze do Prahy a najde mu u přátel pěstouny. Po svém návratu se stane jeho poručíkem a zjistí, jak je nesnadné vychovávat temperamentního albánského chlapce ve zcela jiném prostředí. Gavro však nebude jediným zachráněným dítětem v životě Přemysla Pittra.

² MATOUŠ, Miroslav, 2001. Zvláštní člověk Přemysl Pitter. Praha: Bonaventura. ISBN 80-85197-26-X

³ PASÁK, Tomáš 1997. Přemysl Pitter – život pro druhé, Praha: Paseka. ISBN 80-7185-137-X

3. Život Přemysla Pittra v meziválečném období

Krátce po válce pracoval Přemysl Pitter jako sociální referent na ministerstvu národní obrany. Tehdejším ministrem byl Václav Klobáček, dávný přítel Přemyslova otce. Brzy ale zjistil, že práce úředníka zdaleka nenaplní jeho ideje.

Věděl, že jeho úkol je jinde. Všiml si bezprizorných žižkovských dětí, jejichž většina vyrůstala bez otců, kteří se nevrátili z války. Jeho prosociální cítění ho vedlo k myšlence věnovat se právě těmto dětem. Začíná spolupracovat s žižkovským učitelem a v rodinách zjišťuje, v jakém prostředí děti žijí. Materiálně vypomáhá těmto rodinám a při tom zjišťuje, že daleko více než hmotnou nouzí trpí děti nedostatkem výchovy.

Začátky práce s dětmi se odehrávají v zahradním pavilonu restaurace. Nebyly snadné, ale Přemysl děti získává postupně na svou stranu. Zpočátku hraje dětem divadlo, zpívá s nimi písně a současně zakládá svůj způsob křesťanské výchovy.

Dospívá k přesvědčení, že děti je nutno vychovávat naprosto pravdivě, tak jak jsou schopny porozumět.⁴

Ústřední postavou křesťanské výchovy je Pittrovi Ježíš Kristus: „Jedině spolehlivým zdrojem jeho poznání jsou čtyři evangelia“, napsal. Podstatou se mu nestala věrouka, ale mravní zásady evangelia.⁵

Kromě toho, že se věnoval dětem, chodil také mezi lidi a přednášel. Známé byly pravidelné přednášky na Staroměstském náměstí v Praze. Snažil se o zabránění mravního úpadku, který přinášela těžká doba. Nápravu viděl ve výchově, vzdělání, křesťanství, toleranci a humanismu.

V letech 1924-1941 vydával P. Pitter časopis Sbratření. Jeho hlavním tématem bylo odmítání války a smíření národů.

V roce 1925 publikoval ve Sbratření výzvu Všem, kdož touží po novém životě, lepším národě, spravedlivém řádu! Mravní zásady politiky měly podle Pittra spočívat na 13 zásadách:

1. oproštění a) mravní, b) tělesné;

⁴ MATOUŠ, Miroslav, 2001. Zvláštní člověk Přemysl Pitter. Praha: Bonaventura. ISBN 80-85197-26-X

⁵ MATOUŠ, Miroslav, 2001. Zvláštní člověk Přemysl Pitter. Praha: Bonaventura. ISBN 80-85197-26-X

2. lidskost (soucitnost) a) k lidem, b) k přírodě;
3. svědomitost (poctivost, čistota, pravdivost);
4. bratrství (svornost, vzájemná pomoc, a jež nečiní rozdílu a hranic);
5. rovnost v právech i povinnostech;
6. snášenlivost a) osobní, b) společenská (vědecká, církevní, politická, národní, rasová);
7. spravedlnost a) osobní, b) majetková, c) mezinárodní (uznání práv menšin), d) meziplemenná (úcta k příslušníkům jiné rasy);
8. svoboda a) svědomí a mravního přesvědčení, b) vědeckého bádání, studia;
9. ocenění soukromé osvětové a sociální práce;
10. bezpečnost (důvěra) a) uvnitř národa, b) v mezinárodních vztazích;
11. nenásilí;
12. obětavost;
13. výchova k ctnostem a) osobním, b) občanským.⁶

Velký důraz kladl na převýchovu a na sociální otázky, především s ohledem na zajištění dostatečné výživy, na odstranění nezaměstnanosti, likvidaci bytové nouze a řešení bytové otázky vůbec, odstranění almužnictví, na řešení situace sociálně slabých a práce neschopných občanů. Zároveň požadoval bezplatnou lékařskou a zdravotní péči, úplné a okamžité odzbrojení, soudnictví na principu výchovném.⁷

4. Založení Milíčova domu

Po šesti letech je Přemysl se svými spolupracovníky a dětmi nucen opustit dosavadní útočiště zahradního pavilonu a tak hledá vhodný pozemek ke stavbě vlastního útulku pro děti. Svůj vzor vidí mimo jiné v kazateli Janu Milíči z Kroměříže. S jeho osudem se setkal při studiu na Husově theologické fakultě, kam byl zapsán jako mimořádný posluchač. Myšlenky Jana Milíče byly P. Pittrovi velmi blízké a tak podle jeho příkladu zakládá hnutí Nový Jeruzalém s vizí vybudovat azylový dům pro děti s názvem Milíčův dům. Jeho pojmenování odůvodnil takto:

"Pro budovu hledali jsme ideové označení. Nikdo jiný nemohl lépe ztělesnit naši snahu. Žil v době velikého ideového a sociálního kvasu. Těžce nesl mravní úpadek národa. Svými ohnivými, láskou a hlubokým citem prodchnutými slovy a příkladem života roznítil v národě hnutí za mravní očistu a obrození. Založil vzornou obec, které dal jméno "Jeruzalém", kde nalezlo množství duší životem

⁶ Časopis Hovory s pisateli, 1962-1976, č. 3, str. 3.

⁷ Časopis Hovory s pisateli, 1962-1976, č. 3, str. 3-4.

zrazených nový, radostný život a v níž kolem sebe soustředil žáky, kteří se později stali nositeli jeho obrodných myšlenek. Proto jsme vstavili jméno Milíčovo na svůj štít, aby nám svítil a ukazoval cestu v našem konání."⁸

Peníze na stavbu domu byly získávány po malých částech ze sbírek, z výnosu časopisu Sbratření a brožur, ve kterých vyzýval k příspěvku na dům pro potřebné. Nejprve se podařilo zakoupit pozemek blízko Olšanského rybníčku. Velkou podporu získal poté, co se seznámil se stavebním podnikatelem dr. Karlem Skorkovským. Za jeho pomoci se P. Pittrovi podařilo 24. prosince 1933 Milíčův dům slavnostně otevřít. Zahajuje ho kázáním na téma „Já a můj dům sloužití budeme Hospodinu“. Následně oslaví Vánoce v Milíčově domě asi 80 dětí, některé i se svými rodiči.

Milíčův dům v Praze na Žižkově, pohlednoce z roku 1936

Milíčův dům, rok 2013

Milíčův dům byl uzpůsoben pro práci i odpočinek. Byly v něm místnosti pro chlapecké a dívčí ruční práce, prostory, které děti využívaly k psaní školních úloh, kuchyň, jídelna, koupelna (což byla výhoda hlavně pro děti, které žily v malých bytech bez koupelen), toalety. Ve vybavení herny hračkami se projevil také Pittrovův pacifismus, nebylo povoleno nic, co by připomínalo válku nebo střelení.

Venku bylo hřiště a záhony pro pěstování květin a zeleniny. Děti byly vedeny k lásce k přírodě.

Zde mohl P. Pittter rozvíjet mimoškolní výchovu dětí podle svých představ a etického přesvědčení. Snažil se jim dát mravní základ pro život, učil je ohleduplnosti, pravdomluvnosti a poctivosti. Zdůrazňoval nutnost pomáhat si navzájem, vážit si jeden druhého bez ohledu na národnost, vyznání či barvu pleti.

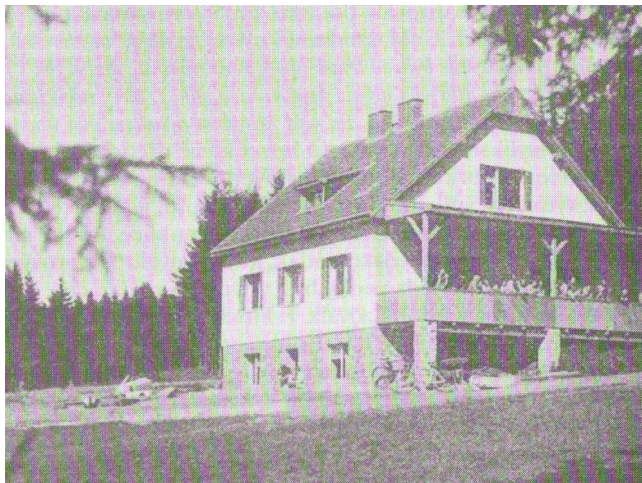
Na tento nelehký úkol však nebyl sám. Mezi jeho nejbližší spolupracovníky patřili např. Ferdinand Krch – pedagog, jehož výchovné principy tvořily základ další Pittrovovy pedagogické práce a hlavně Olga Fierzová, s níž se seznámil na konferenci Hnutí pro mezinárodní smír

⁸ PITTER, P. Milíčův dům na pražském předměstí. In Hovory 3, 1997, str. 68.

v německém Oberammergau. Tam byla jako Pittrova tlumočnice natolik zaujata jeho výkladem o výchově mládeže a o výchově k pacifismu, že se stala jeho spolupracovnicí i celoživotní přítelkyní.

Všichni Pittrovi spolupracovníci vkládali do práce v Milíčově domě své nadšení a volný čas. S láskou zde pracovali převážně zcela zdarma.

Při práci s dětmi, které žily doma ve špatných podmínkách vyvstal nápad založit ozdravovnu ve zdravém venkovském prostředí. To se podařilo realizovat v roce 1938 poblíž Mýta u Rokycan. Většinu financí získal P. Pitter darem od rodiny, která jej poskytla po smrti jediné dcery. První děti, které ozdravovnu navštíví však nepocházejí ze Žižkova. Přijíždějí děti židovských uprchlíků z tehdejšího Německa a později děti uprchlíků z pohraničních oblastí Sudet, tedy děti české i německé.

Dětská ozdravovna v Mýtě u Rokycan

5. Činnost Přemysla Pittra v době 2. světové války

Po postoupení Sudet Německu v r. 1938 si P. Pitter uvědomoval, jaké nebezpečí představuje nacistická ideologie nejen pro Československo, ale i pro celý svět.

Práce v Milíčově domě pokračují i v této nelehké době. Obavy z toho, že by jej mohli zabrat nacisté, se naštěstí nenaplnily a tak mohl dál sloužit, tentokrát k záchraně českých dětí před poněmčováním. Právě v tomto období navštěvovala Milíčův dům jako školačka Olga Šplíchalová, která se později stala manželkou Václava Havla.

Boj o národ byl v Pittrově pojetí spojován s bojem o záchranu českého dítěte, a to jak po stránce fyzické, tak mravní.⁹

P. Pitter pořádala pravidelná nedělní shromáždění (až do vydání všeobecného zákazu v zimě r. 1944), ve kterých předával zúčastněným duchovní sílu. Dále pokračoval ve svém duchovním působení v občasných přednáškách, jejichž text musel být schválen. Ovšem i tam se našlo místo, které by díky národní vlastenecké symbolice bylo považováno za nežádoucí.

Ocitál se tak stále v nebezpečí zatčení.

Jeho další činnost se mu mohla stát osudnou. V nejhorší situaci se za protektorátu nacházelo židovské obyvatelstvo. Židé byli nuceni dodržovat přísná nařízení, nesměli navštěvovat veřejné prostory, děti nemohly chodit do školy a poté co byl vydán příkaz nosit na oblečení žlutou hvězdu, přestaly navštěvovat i Milíčův dům. Protože Židé měli i omezené příjmy potravin, pomáhal je dodávat židovským dětem. Po večerech je společně s Olgou Fierzovou roznášeli po rodinách. Při té příležitosti předávali i zprávy od přátel a slova útěchy.

Heydrichova protižidovská opatření měla krutý dopad i na židovské děti vychovávané v zotavovně v Mýtě u Rokycan. Přemysl Pitter na to vzpomíná:

„Některé z nich měly nápadně židovské vzezření, nebo ani neovládaly češtinu. Celé město vědělo, že ošetrovna pod lesem se proměnila v úschovnu židovských dětí a že chodí do české školy jako arijské. Četnický strážmistr spolu s hajným drželi nad dětmi ochrannou ruku. Avšak matky se obávaly, aby nebyly odvolány k deportaci bez svých dětí. Nechtěly se od nich odloučit. Tak jsme museli děti, které nám přirostly k srdci jako vlastní, nakonec přece jen vypravit do transportu. Matky netušily, že je berou s sebou na smrt.“¹⁰

Podobnému osudu neunikli ani někteří Pittrovi spolupracovníci a členové pedagogického sboru Milíčova domu. Přesto se P. Pitter dál věnoval podpoře pronásledovaných.

Už v době okupace se zabýval myšlenkou, jak pomoci dětem umístěným v koncentračních táborech po skončení války. Za účelem záchranné akce židovských dětí sestavil ilegální Výbor křesťanské pomoci židovským dětem. Jeho členové byli z řad YMCA, YWCA, pedagogové, duchovní církve československé a českobratrské církve evangelické.

⁹ PASÁK, Tomáš 1997. Přemysl Pitter – život pro druhé, Praha: Paseka. ISBN 80-7185-137-X

¹⁰ Časopis Hovory s pisateli, č. 19, str. 5.

O Pittrově odvaze a snaze pomoci i za cenu riskování vlastního života svědčí i následující jeho činy.

Na sklonku války zachránil miminko manželů, kteří se rozhodli nenastoupit do transportu a raději volili útěk a skrývání. Zinscenoval nalezení odloženého dítěte a vyřídil jeho předání do prozatimní péče české rodiny. Po válce se děvčátko vrátilo k původním rodičům.

V Milíčově domě také ukrýval dva německé dezertéry, což při odhalení hrozilo popravou všech zúčastněných.

6. Pomoc dětem v poválečném období

Ihned po skončení války začal P. Pitter naplňovat svou myšlenku zachránit děti umístěné v koncentračních a internačních táborech. K tomu získal oprávnění z titulu členství ve zdravotně-sociální komisi ČNR a poté sociální komisi Zemského národního výboru.

Tomuto úkolu věnoval celé své úsilí v následujících dvou poválečných letech.

V květnu 1945 zůstávalo v terezínském ghettu stále mnoho dětí, které byly navíc ohroženy epidemií skvrnitého tyfu. V internačních táborech zase čekaly tisíce lidí v nelidských podmínkách na odsun z českého území.

V první fázi bylo nutné zajistit vhodné objekty pro ubytování zachraňovaných dětí. To se podařilo ve čtyřech opuštěných zkonfiskovaných zámcích v okolí Prahy – Olešovice, Kamenice, Štířín a Lojovice, později ještě penzion Belleuve v Ládví.

V zámeckých ozdravovnách nalezlo svůj přechodný domov přes 150 terezínských dětí.

Později k nim přibýly i starší židovské děti z koncentračních táborů v Mauthausenu, Dachau, Buchenwaldu a dalších.

Současně s poskytnutím dočasného domova se však P. Pitter společně s Olgou Fierzovou věnovali hledání přeživších rodičů a příbuzných těchto dětí.

Mládež z koncentračních táborů ve štířínském zámku v létě 1945

Další kapitolou byly děti z internačních táborů. V těchto táborech čekali na odsun do Německa Němci, kteří byli na základě rozhodnutí Postupimské konference určeni k vysídlení, dále také Maďaři i uprchlíci z jiných zemí, mířící na západ do americké zóny, ženy a děti ze smíšených manželství. Postup při odsunu měl sice probíhat humánně dle nařízení ministerstva vnitra, ale v mnoha případech jej provázelo ostudné, kruté a nelidské zacházení, převážně na lidech, kteří se ničím neprovinili. Proti takovému jednání se P. Pitter ostře a veřejně vymezoval:

„Stanovisko křesťanova je za všech don a událostí neproměnné. Učedník Ježíšův stojí vždycky na té straně, na které stál jeho Mistr, na straně slabých a utiskovaných, na straně trpících. Za nacistické vlády to byli Židé a Češi. Proto jste slýchali z mých úst slova povzbuzení a útěchy trpícím a proroctví pádu násilníků. Dnes znovu mnoho nevinných lidí trpí. Pro náš národ je to horší o to, že bezpráví, násilí a křivd se dopouštějí tentokráte členové našeho národa. Napodobením toho, co dělali esesáci, snižujeme se na jejich úroveň. To je nehodno národa Husova a Masarykova a přičí se naší duchovní tradici. Proto aspoň ti, kteří se nazývají křesťany... mají povinnost nemlčet, ale být svědomím národu.“¹¹

Podmínky v internačních táborech byly katastrofální. Dojmy po příchodu do jednoho z nich popisuje P. Pitter takto:

„Otevřelo se nám peklo, o němž kolemjdoucí občané neměli tušení. Přes tisíc Němců - většinou žen a dětí, bylo napěchováno ve školních třídách a sklepích. Slámy nebylo, museli sedět na holé zemi. Ani lehnout si nemohli. Nemocní a zdraví, staří a děti, tísnili se v nepopsatelné zmrštině. Jeden z internovaných, německý lékař ve špinavé zástěře, ukázal zoufale na místnost, ve které mohl izolovat aspoň kojence. Leží se svráštělými obličejíčky na školních lavicích, jen kost a kůže, jak trpasličí stařečkové. Není pro ně mléka. Bylo nařízeno, že Němcům se má dostat těchže přídělů, které za nacistů dostávali Židé. Po nějakém hygienickém zařízení ani stopy. Podvýživa a nakažlivé nemoci konaly svoje zhoubné dílo. Podle naší pozdější informace zemřeli kojenci do jednoho.“¹²

P. Pitter byl pověřen Zemským národním výborem kontrolou podmínek v internačních táborech. Jeho veřejná kritika násilí na zadržovaných však nebyla vhod některým politickým místům a byl nařčen z přátelství k Němcům. Z tohoto důvodu byl následně ze své funkce odvolán. To naštěstí nemělo vliv na jeho činnost v ozdravovnách, ty spadaly pod správu Ministerstva ochrany práce a sociální péče.

¹¹ PASÁK, Tomáš 1997. Přemysl Pitter – život pro druhé, Praha: Paseka. ISBN 80-7185-137-X

¹² PITTER, Přemysl, FIERZOVÁ, Olga 1996. Nad vřavou nenávisti, Kalich. ISBN 80-7017-972-4

Mohl tak alespoň poskytnout pomoc a ochranu těmto německým dětem. Řada z nich našla v zámeckých ozdravovnách dočasný domov.

Tam docházelo k zvláštnímu propojení mezi dětmi židovskými z koncentračních a německými z internačních táborů, které se tak vypořádávaly se svými tragickými životními zkušenostmi. Společná výchova v duchu křesťanské lásky, snášenlivosti, přátelství měla z etického pohledu velký význam. Nebylo jednoduché najít stejný pohled dětí, které prošly výchovou Hitlerjugend a židovských dětí s jejich otřesnými zážitky z koncentračních táborů.

P. Pittrovi se to však podařilo.

Prostředí „zámků“ se tak stává světlým ostrůvkem odpuštění a vzájemnosti. Po letech píše tehdy čtrnáctiletý Siegfried: „V zámku Štíříně se stalo to, co by nám bylo dříve připadalo nemožné: seděli jsme spolu s židovskými hochy a spolu s nimi zpívali německé a české vánoční písně! Ale tam to bylo něco samozřejmého.“¹³

Práce kolem technického a administrativního zajištění chodu ozdravoven bylo mnoho a vyžadovalo množství finančních prostředků. Ty pocházely zpočátku z Milíčova domu, velkou částku tvořilo dědictví profesora Miloše Seiferta, později i z darů mezinárodních organizací, např. UNRRA. Humánní akce „zámky“ totiž brzy vešla do povědomí mezinárodní veřejnosti. Současně s poskytnutím dočasného domova se však P. Pitter společně s Olgou Fierzovou věnovali hledání přeživších rodičů a příbuzných těchto dětí. Počátkem roku 1946 byl obnoven poštovní styk s německým územím a tím bylo snazší pátrání po příbuzných. Za pomoci mezinárodních organizací (např. Červený kříž) se podařilo navrátit většinu dětí do původních rodin a sirotkům nalézt náhradní rodiny. Pouze na zámku v Olešovicích zůstalo bydlet několik dětí pod patronací manželky prezidenta republiky paní Hany Benešové.

Akce „Zámky“ trvala od května 1945 do května 1947. Během této doby bylo v těchto ozdravovnách umístěno 810 dětí. Z nich bylo:

266 dětí různých národností; obětí nacistického pronásledování, především dětí židovských;

407 dětí z českých internačních táborů, především dětí německých;

97 dětí z Čech, Moravy a Slezska, které byly nalezeny v Německu a v Rakousku a repatriovány do vlasti;

40 dětí českých a slovenských, které potřebovaly po válce náležitou zdravotní péči.¹⁴

¹³ MATOUŠ, Miroslav, 2001. Zvláštní člověk Přemysl Pitter. Praha: Bonaventura. ISBN 80-85197-26-X

¹⁴ PASÁK, Tomáš 1997. Přemysl Pitter – život pro druhé, Praha: Paseka. ISBN 80-7185-137-X

Tak skončila humanitární akce „zámky“, kde se maximálně projevil Pittrův humanismus, sociální citění, láska k dětem a kde hlavním morálním principem byla spravedlnost.

Tím ale jeho životní dílo nekončí. Soustřeďuje svou práci na Žižkov do Milíčova domu, kde se věnuje přednáškám se zaměřením na osvětovou a duchovní činnost.

Přichází však únor 1948 a komunisté přebírají plně moc ve státě. Znárodnění podléhají i sociální a výchovné ústavy, což se týká i Milíčova domu. Ten přešel pod správu Ústředního národního výboru v Praze. P. Pitter ale prozatím zůstává jeho ředitelem a dál výchovně působí na děti ve jménu lásky ke světu, k přírodě, lidem, vlasti, Bohu. Tady nacházejí klid děti z chudých, neúplných a nefunkčních rodin. Scházejí se zde také i dospělí na malých shromážděních, kde rozjímají nad Biblí.

Ozdravovna V Mýtě u Rokycan také dál funguje, děti zde mají svůj program v přírodě.

Pittrovo smýšlení je samozřejmě v rozporu s komunistickou ideologií. Je podroben kádrovým prověrkám a po jednom z jeho veřejných vystoupení v roce 1951 je odvolán z místa ředitele Milíčova domu. Následuje obvinění z protistátní činnosti a hrozí mu tábor nucených prací v jáchymovských uranových dolech. To rozhodne o útěku na Západ. Ostatně znamená to také možnost setkat se znovu s Olgou Fierzovou, které nebylo umožněno po pohřbu své sestry ve Švýcarsku vrátit se zpět do Československa.

7. Přemysl Pitter v emigraci

Rozhodnutí opustit republiku nebylo pro Pittra jednoduché. Zvažoval, jestli může opustit vše, co tu vytvořil, pro co žil. Utěšoval se ale myšlenkou, že i ze zahraničí může pracovat pro svůj národ a podpořit jej.

Riskantní cestou se podaří 2. září 1951 dostat P. Pittrovi do západního Berlína. Jméno Přemysla Pittra bylo díky jeho činnosti v zahraničí dobře známé, takže udělení azylu proběhlo téměř okamžitě. A tak odjíždí do Anglie na pozvání svých přátel.

Poprvé strávil vánoce bez "svých" dětí, ale jak sám vzpomíná, dostalo se mu krásného zadostiučinění. Obdržel dopis z izraelského Jeruzaléma psaný Jirkou Baconem, bývalým chovancem ze zámků. Dvacet tamních Pittrových zámeckých chráněnců se dozvědělo, že emigroval a zdržuje se právě v Anglii. Nabídli mu, aby odjel do Izraele, kde se budou o něj

starat. Vděčnost těchto dětí ho potěšila, ale přesto nabídku nepřijal. Cítil, že má před sebou ještě nějaký životně důležitý úkol.¹⁵

Tím se pro něj stalo působení v uprchlickém táboře Valka nedaleko Norimberka. Deset let tam společně s Olgou Fierzovou pomáhali emigrantům ze zemí východní Evropy, převážně Čechům a Slovákům. Jejich pomoc spočívala v duchovní podpoře i řešení sociálních otázek. Ukazují cestu k Bohu, konají diskusní besedy.

Tyto promluvy byly zaznamenávány a vysílány rozhlasovými stanicemi Svobodná Evropa a BBC.

Tábor Valka je zrušen v roce 1962, po dvou letech odjíždějí P. Pitter a O. Fierzová do švýcarského Affoltern am Albis. V nedalekém Curychu zakládá P. Pitter ekumenický Husův sbor, kde pravidelně promlouvá. Poslední kázání v Husově sboru pronesl 4. 1. 1976.

Dne 15. února 1976 Přemysl Pitter v Curychu umírá.

Na vzpomínkovém shromáždění 21. března 1976 v chrámu sv. Petra v Curychu o něm jeho přítel, prof. Jan Milíč Lochman z teologické fakulty basilejské univerzity řekl:

"Byl to člověk mimořádně otevřený pro zcela konkrétní lidskou nouzi, zastánce uražených a ponížených, zvláště těch, kdož byli v tu či onu dobu oficiální veřejností přehlíženi. Avšak právě tento svědek reálného humanismu nenechával nikoho na pochybách, kde že je motiv a zdroj jeho naděje: "Naději máme v Bohu živém, který je zachránce všech lidí, zvláště věřících." I v tom stál přepevně v duchovním proudu české reformace. Jeho humanismus byl nemyslitelný bez hlubiny bezpečnosti", o níž svědčil Komenský. A perspektiva jeho života nebyla jiná než ta, o níž hovořil tak často i v duchu T. G. Masaryka: **Život sub specie aeternitatis, pod zorným úhlem věčnosti.**"¹⁶

¹⁵ PITTER, Přemysl, FIERZOVÁ, Olga 1996. Nad vřavou nenávisti, Kalich. ISBN 80-7017-972-4

¹⁶ PASÁK, Tomáš 1997. Přemysl Pitter – život pro druhé, Praha: Paseka. ISBN 80-7185-137-X

8. Literární činnost

Duchovní revoluce v srdci Evropy (1974)

Kniha je výsledkem Pittrova celoživotního zájmu o české dějiny a zároveň ideovým odkazem. V galerii významných postav českých dějin přibližuje základy české duchovní tradice - tradice demokratického smýšlení a humanistických ideálů. Ve shodě s T. G. Masarykem spatřuje smysl našich dějin a poslání českého národa ve výzvě "Ježíš - ne Caesar" a ve výroku F. Palackého "Kdykoli jsme vítězili, dalo se to vždy převahou ducha, a nikoli mocí fyzickou". V křesťanské a humanitní tradici, v hlubokých etických hodnotách nalézá pramen obrody Pražského jara, síly k odporu proti okupačním vojskům a naději na překonání totalitní moci v Československu.

Slovo boží dětem (1947)

Jestliže hmotné škody, jež utrpěl náš národ v letech válečných, jsou ohromné, škody mravní jsou mnohonásobně větší. Proto je dnes naším nejdůležitějším úkolem budovat národní charakter a duchovně podložit všechny naše sociální a hospodářské reformy. Nejúspěšněji začneme u dětí, ve škole i v rodině, neboť děti jsou nejpřístupnější pravdě. Autor této knihy má 25leté zkušenosti ve výchově mládeže, kterou sbíral z ulic pražského předměstí a učil pracovat i myslet, doma i v přírodě. Nalezl společnou duchovní základnu pro děti všech náboženských vyznání i bez vyznání. Předkládá nyní sbírku svých svérázných soustavných proslovů, aby jimi posloužil všem rodičům, vychovatelům a učitelům při rozvíjení dětské duše k dobru, pravdě a lásce. Jsme jisti, že přitom i oni sami najdou ujasnění základních otázek mravních a náboženských.

Vegetarism – pro a proti (1928) -spoluautor Ctibor Bezděk

Náš poměr k přírodě s hlediska náboženského a sociálního / Ctibor Bezděk -- Ježíš a vegetarismus / Přemysl Pitter

Výzvy a úvahy (2009)

Výběr z článků Přemysla Pittra, Sbratření 1924-1941 / uspořádal Eduard Šimek.

Z pestré mozaiky článků významného humanisty P. Pittra v časopise Sbratření bylo do zveřejněného výběru zařazeno 20 příspěvků, které byly publikovány převážně v 2. polovině 30. let 20. století. Bylo přihlédnuto k tomu, aby byly využitelné i v rámci školní výuky. Slova člověka, který při nejrozličnějších příležitostech a v konkrétních situacích ukazoval příkladem, co je to lidskost, by měla rozšiřovat znalosti žáků a přispívat k prohlubování jejich etického chování.

Chelčický, Tolstoj, Masaryk (1931)

Ve jménu zvířete (1928)

Přátelům zvířat své londýnské dojmy líčí Přemysl Pitter

550 let od mučednické smrti Husovy a 50 let od zahájení Masarykova boje za osvobození Čechů a Slováků (1928)

A co my dnes? / S použitím růz. pramenů naps. Přemysl Pitter

Výběr křesťanských písní... (1945)

Uspořádali Ferd. Krch a Přemysl Pitter

Nad vřavou nenávisti (1996)

Vzpomínky a svědectví Přemysla Pittra a Olgy Fierzové.

O národu silném (1921)

Z bolestných kapitol našeho života: Křesťanství, stát a snahy sociálně reformní: Jak si představují lidstvo v budoucnosti

Oheň na zemi (1957)

Druhá část proslovů vysílaných do vlasti rozhlasem Svobodné Evropy v Mnichově a Britskou rozhlasovou společností z Londýna. Vydala Čes. kulturní rada v zahraničí

Od jisker k ohni (1920)

Pohádka o duši, která chtěla být šťastnou (1920)

Všem svým milým dítkám věnuje strýček Přemysl

Na předělu věků (1959)

"Třetí část proslovů vysílaných do vlasti svobodným rozhlasem"

Pod šedým kabátcem (1925)

Hrst neumělých veršů z těžké doby

Zdroj: www.databazeknih.cz

Závěr

Přemysl Pitter byl jedinečnou osobností nejen v českém prostředí, ale i v evropském kontextu. V nejtěžších dobách poskytoval ochranu těm nejohroženějším – dětem, bez rozdílu ras a národností. Způsob jeho výchovného působení na děti vychází z mravních zásad evangelia. Jako věřící křesťan se naučil vidět bližní ve všech lidech, především v pronásledovaných. Díky tomu rozpoznal, kde je jeho místo v nepřehledné situaci těsně po válce. Pomáhal jak dětem židovským, tak německým. Většině současníků včetně Jana Masaryka v Londýně bylo toto počínání nepochopitelné. V atmosféře poválečné odplaty Češi pozapomněli na obecné principy etiky a bylo jim nepříjemné, když jim je v této době někdo připomněl. V pevném postoji proti bezpráví a za každých okolností prosazovaných zásad etiky tkví hlavní význam osobnosti Přemysla Pittra. Jeho výchovná činnost v duchu křesťanství, lásky k bližnímu, tolerance ovlivnila a zachránila mnoho životů. Celý svůj život pomáhal zcela nezištně. Za své zásluhy byl oceněn několika vyznamenáními, ale největšího ocenění se dočkal od „svých“ dětí. Když emigroval do Německa, dostal pozvání z Jeruzaléma od zachráněných židovských dětí ze „zámků“ s nabídkou, že se o něj postarají. Což dokazuje, že dobro, které vkládáme do druhých, se prostřednictvím nich šíří dál. To by mělo být výzvou pro nás pro všechny.

Seznam použitých zdrojů

- PITTER, Přemysl, FIERZOVÁ, Olga 1996. Nad vřavou nenávisti, Kalich. ISBN 80-7017-972-4
- PASÁK, Tomáš 1997. Přemysl Pitter – život pro druhé, Praha: Paseka. ISBN 80-7185-137-X
- MATOUŠ, Miroslav, 2001. Zvláštní člověk Přemysl Pitter. Praha: Bonaventura. ISBN 80-85197-26-X
- Časopis Hovory s pisateli, č. 19
- Časopis Hovory s pisateli, 1962-1976, č. 3
- PITTER, P. Milíčov dům na pražském předměstí. In Hovory 3, 1997

Internetové zdroje

www.wikipedia.com

www.databazeknih.cz